

Tragisch einde van Simonne Felix Overboelare, mei 1940

Het aangrijpend, ja hartverscheurend verhaal van dochter Mariette Manghelinckx

Marc VAN TRIMPONT

Nadat op 3 september 2004 de "Extra editie" van Gerardimontium verscheen, gewijd aan de "ongeluksjaren 1940-45", kwamen er meteen (overigens niets dan positieve en constructieve) reacties uit alle denkbare hoeken. Zo ook vanwege Mariette Manghelinckx (1931-2004), wonende in de deelgemeente Zarlardinghe (Brouwierstraat), tijdens een gesprek op 28 september 2004, gesprek dat ze, net voor haar onverwacht overlijden ongeveer een maand nadien, weergaf in een handgeschreven notitie ter attentie van de auteur dezes. Haar kleinzoon bezorgde er een fotokopie van.

Wij brengen hier een waarheidsgetrouwe weergave van het relaas van deze liefvallige vrouw die, op het moment van de feiten nauwelijks negen was. Ze woonde met Simonne Felix, haar moeder, en met haar broertje in Overboelare en meer bepaald op "De Kluize", d.i. de straat die naar de huidige Veldekensdreef leidt. Hun woonst lag slechts op zo'n 500 meter in vogelvlucht verwijderd van de Dender.

Op 19 mei 1940 was langs de Dender in Overboelare nog een achterhoede aanwezig van de Britse strijdkrachten. Soldaten van deze eenheden kwamen langs om de mensen aan te zetten hun woningen te verlaten. Zij plaatsten licht afweergeschut (mortieren?) net voor de deur van de woonst van Simonne Felix.

Nu waren er alleen vrouwen, kinderen en oudere mannen in de buurt want de jonge mannen waren opgeroepen voor legerdienst. Iedereen besloot om weg te gaan. Ze namen een paar schamele bezittingen mee en, vooral, wat proviand. De toegang tot de woningen diende vrij te blijven en Engelse soldaten liepen er vrij in en uit zonder zich wat ook aan te trekken. Ze richtten er een ware ravage aan. In de namiddag werd de Denderbrug in Overboelare vernield zodat de vluchtenden niet verder konden. Ze zouden dan op hun passen teruggaan om in het *Boreebos* beschutting te gaan zoeken.

Daar aangekomen, beslisten ze een schuilplaats te maken met de schaarse middelen die er voorhanden waren.

In die tijd werd in de winter hout gekapt waar bussels werden van gemaakt. Deze bussels werden enige tijd te drogen achtergelaten om nadien te worden aangewend voor eigen gebruik of om te worden verkocht, vooral aan bakkers die er hun broodoven mee opwarmden. Met deze bussels bouwden de vluchtenden een soort stal die als schuilplaats dienst zou doen. Zesentwintig mensen -mannen, vrouwen en kinderen onder wie Simonne Felix, haar twee kinderen en haar moeder- vonden er bescherming tegen de nachtelijke weersomstandigheden en, zo maakten ze zichzelf wijs, tegen de kogels van de strijdende legers. Want inderdaad, de hele nacht door werd door Duitsers en Engelsen over en weer geschoten. De Duitse voorhoede was al aan de Kokane terwijl de Britten zich nog aan de Denderoever bevonden.

De "schuilpaalts" van de zesentwintig lag precies tussen beide oorlogvoerenden. Er verschenen ook een paar vliegtuigen in het luchtruim en deze gooiden twee of drie bommen. De volgende ochtend omstreeks een uur of zeven verstilde de hel.

Moeder, draag toch zorg voor...

Toen beslisten twee tantes van Mariette een poging te wagen om terug huiswaarts te keren. Afgesproken werd dat indien ze niet binnen het halfuur terug waren, dit als positief zou worden geïnterpreteerd zodat allen dan zouden kunnen terugkeren. De tantes kwamen niet terug. Er werd ook niet meer geschoten. Alles leek dus veilig. Iedereen was het eens om de ontsnapping te wagen. Laten we overigens niet vergeten dat het geen lachertje was in dit soort "vakantieoord" de nacht door te brengen in de kou en neergehurkt als in een

keurslijf, m.a.w. in alles behalve comfortabele omstandigheden. Maar, toen ze zowat een honderd meter daar vandaan waren, hernamen de beschietingen. Het groepje bevond zich dan op een veldwegeltje dat langs weerskanten omgeven was door een graanveld waarin iedereen plat op de buik ging liggen, beschutting zoekend tussen het hoge gewas. Maar in mei staat het graan nauwelijks een twintigtal centimeter hoog zodat ze goed zichtbaar bleven voor de soldaten die aan de Denderoever waren achtergebleven. Moeder Felix hield haar kinderen stevig vast bij de hand, langs de ene kant haar dochter Mariette en langs de ander kant haar zoontje. "Op een gegeven ogenblik", vertelt Mariette, "neep onze mama in ons hand en draaide onderste boven en ze stak in een put van misschien wel 40 centimeter diep. Ze was getroffen door een schrapnel of een granaat, dat weet ik niet juist. Haar lichaam was heel verscheurd, ge zag nog juist het been van haar rug. Haar laatste woorden waren 'Moeder draag toch zorg voor...' en het was gedaan; dat heeft maar enkele ogenblikken geduurd". Dit tragisch voorval vond plaats op de scheidingslijn Moerbeke/Overboelare in of nabij het zogenaamd Leanderbos, maar wel op grondgebied Overboelare en niet Moerbeke zoals Denise van Droogenbroeck uit Viane verkeerdelijk noteerde in haar dagboek ⁽¹⁾.

Mariette liep schreiend en in paniek naar huis, naar haar tantes toe. Ze trotseerde zodoende het vuurgevecht dat nog een half uur aanhield. Ze had geluk want ze werd niet geraakt. Toen het schieten ophield keerde ze met

haar tantes terug naar de plek van onheil. Niemand dacht eraan er weg te gaan zonder het stoffelijk overschot van haar moeder. De vraag rees echter, hoe dit voor mekaar te krijgen. Plots arriveerden twee Duitse soldaten. Het waren

de eerste Duitsers die ze zagen. Iedereen was bang "en nochtans", vertelt Mariette "dat waren twee brave mannen. Een van beiden weende samen met ons." Hij was gehuwd en had twee kinderen. Hij was al drie jaar in de oorlog en was

Op de voorgrond links, Mariette Manghelinckx als klein meisje, net voor de oorlog uitbrak. Naast Mariette, haar jongere broer. Rechts boven, haar moeder Simonne Felix (32 j.). Achter Mariette staat de moeder van Lionel de Vlaminck (hoofd echter niet zichtbaar op de foto die van slechte kwaliteit is). Volgens Mariette Manghelinckx was Lionel de Vlaminck getrouwd met een nicht van haar moeder ⁽²⁾. (Foto in privébezit)

⁽¹⁾ Zie notitie de dato 19 mei 1940 in het oorlogsdagboek van Denise van Droogenbroeck (M. VAN TRIMPONT, *Terugblikken op Geraardsbergen tijdens de ongeluksjaren 1940-1945*, in *Gerardimontium*, jg. 2004, extra editie van 3 september 2004, p.20.)

⁽²⁾ Over Lionel de Vlaminck, zie desgewenst M. VAN TRIMPONT, *op.cit.*, § 2.8.5., p.38-40.

sinds lang zonder nieuws van zijn geliefden. Die soldaten bevrijdden het lijk van Mariette uit de obuskrater terwijl een buurman om een ladder en een kruiwagen ging. Het stoffelijk overschot werd dan op de ladder gelegd en deze op de kruiwagen. En "zo hebben ze onze mama naar huis gebracht", preciseert Mariette. De ladder met het slachtoffer erop werd op twee stoelen geplaatst in de woonkamer. Dan moest worden gedacht aan de teraardebestelling. Maar opnieuw rees de vraag hoe dit zou gebeuren. Het gemeentepersoneel? Op de vlucht! De pastoor? Op de vlucht! Na lang zoeken en navragen werd toch iemand gevonden die iets of wat te maken had met het gemeentehuis. "Steek ze in uwe lochtinck tot verder orders" zei hij. Dit "advies" is in die erge mate als respectloos aan gevoeld dat Mariette die man, na zovele jaren, nog steeds omschrijft als "een beest van een vent"! De avond van de derde dag werd samen met de burens overlegd wat er diende te gebeuren met het stoffelijk overschot en hoe het op het kerkhof te krijgen... De naaste buurman, een zekere Jules Cosijns, had pas een boom tot planken gezaagd waarmee hij de zoldering van zijn huis wou vernieuwen. Hij bood aan een bak te maken die als lijkstond zou dienen. Simonne werd erin gelegd. Drie of vier mannen zetten de kist op een kruiwagen en trokken van de Grote Buizemont, beneden het sanatorium (het actuele Denderoord), tot de Denderbrug. Daar werden ze met een bootje overgezet en het transport per kruiwagen ging verder naar het kerkhof waar de kist ter aarde is besteld. "Mijn broer en ik hebben

nooit de juiste plaats geweten waar mijn moeder begraven lag", eindigt Mariette, toen een negenjarig meisje, haar hartverscheurend en aangrijpend verhaal...

Epiloog

Na een droevige periode in het Geraardsbergse weeshuis - "een concentratiekamp" verduidelijkt Mariette - en na enkele gelukkige jaren bij haar grootmoeder, is zij op 23-jarige leeftijd getrouwd. Ze had een goed huwelijk en ze kreeg drie zonen.

In de nasleep van 19 mei 1940 maakte Mariette een ander wedervaren mede dat haar hele verder leven met een wrange nasmaak bij zou blijven. Enige jaren na haar huwelijk vernam ze dat ze, als oorlogsswees, aanspraak kon maken op een vergoeding. Via een nicht kwam ze in contact met een gerespecteerd volksvertegenwoordiger van een grote traditionele politieke partij ⁽³⁾. Hij zou zich, in het kader van zijn dienstbetoon, met de zaak bemoeien. Na verloop van enige tijd en na een vijftal brieven, werd ze bij de volksvertegenwoordiger ontboden want, liet hij zeggen, hij had goed nieuws. Ze kreeg, net als haar broer, tienduizend frank bij wijze van oorlogsschade berekend voor een periode van tien jaar. Hij deed hen een document ondertekenen waarin ze bevestigden dat met de ontvangst van dit bedrag aan de eis voor oorlogsschade was voldaan. Bovendien drukte hij ze op het hart met niemand over deze regeling te spreken, want beweerde hij, "ik doe dit niet voor iedereen"... Op zekere dag

kwam een en ander ter ore van de toenmalige pastoor van Everbeek, de heer Joy. Op aandringen van deze laatste vertelde Mariette de hele affaire. Maar deze man ploos de zaak uit en hij kwam tot de bevinding dat zij eigenlijk een kleine honderd dertigduizend frank had moeten ontvangen, zijnde negenhonderd frank per maand en dit gedurende twaalf jaar tot haar meerderjarigheid (21 jaar) intrad! Hij omschreef die politiek mandataris, de "vertrouwensman" die de zaak had geregeld onomwonden als een dief. En toen Mariette na fel aandringen aan pastoor Joy de naam van die persoon meedeelde, kreeg hij ei zo na een appelflauwte. Hij viel bijna achterover...

Tot daar deze brok dramatische geschiedenis. Het is een tijdloos verhaal waarmee de oorlogsellende direct in de huiskamer belandt...

⁽³⁾ De naam van deze inmiddels sinds lang overleden politicus is aan de auteur dezes bekend en staat overigens ook neergepend in de notitie waarvan sprake in deze bijdrage.